

RC

საერთო სამაგისტრო გამოცდა

2013

ინსტრუქცია

ტესტი ოთხი ნაწილისაგან შედგება:

- (1) წაკითხულის გააზრება (70 წუთი)
- (2) ანალიტიკური წერა (70 წუთი)
- (3) ლოგიკური მსჯელობა (70 წუთი)
- (4) რაოდენობრივი მსჯელობა (70 წუთი)

დღეს გამოცდა ჩატარდება წაკითხულის გააზრებასა და ანალიტიკურ წერაში.

ტესტის (1) ნაწილის ყოველ დავალებას ახლავს რამდენიმე სავარაუდო პასუხი, რომელთაგან მხოლოდ ერთია სწორი. თითოეული დავალება ფასდება 1, 0 ან - 0,2 ქულით.

სწორი პასუხის გაცემისთვის იწერება 1 ქულა.

თუ არც ერთი პასუხი არ არის მონიშნული, იწერება 0 ქულა.

არასწორი პასუხისთვის აკლდება 0,2 ქულა (ანუ იწერება - 0,2 ქულა).

თქვენ დაგირიგდათ ტესტურ დავალებათა რვეული და პასუხების ფურცელი.

ტესტურ დავალებათა რვეულში დატოვებული ცარიელი ადგილი შეგიძლიათ გამოიყენოთ თქვენი შეხედულებისამებრ. გაითვალისწინეთ, ნამუშევრის ეს ნაწილი არ მონშდება. თქვენი ნაშრომი შეფასდება მხოლოდ პასუხების ფურცლის მიხედვით.

პასუხები უნდა მონიშნოთ პასუხების ფურცელში ისე, როგორც ეს შემდეგ ნიმუშზეა ნაჩვენები პირველი დავალებისთვის. თუ თქვენ შეცდომით მონიშნეთ პასუხი, უფლება გეძლევათ გამოასწოროთ თქვენი შეცდომა. ამისათვის სრულად უნდა გააფერადოთ აღნიშნული უჯრა. ამის შემდეგ შეგიძლიათ მონიშნოთ თქვენთვის სასურველი სხვა უჯრა, როგორც ეს მე-3 დავალებისთვის არის ნაჩვენები, ან დატოვოთ დანარჩენი უჯრები ცარიელი, როგორც ეს მე-4 დავალებისთვის არის ნაჩვენები (ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ითვლება, რომ არც ერთი პასუხი არ არის მონიშნული და დავალება ფასდება 0 ქულით). პასუხების ფურცელი აუცილებლად უნდა შეავსოთ იმ კალმით, რომელიც დაგირიგდათ.

	1.	2.	3.	4.	5.
ა.	☐	☐	☐	☐	☐
ბ.	☐	☐	☒	☐	☐
გ.	☒	☐	☐	☐	☐
დ.	☐	☐	☐	☒	☐
ე.	☐	☐	☒	☐	☐

გისურვებთ წარმატებას !

წაკითხულის გააზრება

სამუშაოდ გეძლევათ 70 წთ.

მოცემულია სამი ტექსტი: A, B და C. თითოეულს ერთვის შეკითხვები სავარაუდო პასუხებით. გაიაზრეთ ტექსტი და თითოეული შეკითხვის სავარაუდო პასუხებიდან აირჩიეთ ის ვარიანტი, რომელიც მართებულია ტექსტის მიხედვით.

ტექსტი A

უძველეს ნივთებზე სიმბოლური ნიშნების – ადამიანისა და სამყაროს ამსახველი სტილიზებული ფორმებისა თუ კომპოზიციური სქემების – გაჩენა ძველ ოსტატთა განყენებული აზროვნების განვითარებაზე მიგვანიშნებს. უძველეს ნივთებზე სქემატური ფორმით გამოსახულ ყოფით ან კონკრეტულ-მემორატულ ამბებს ფართო, საერთო-საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე სემანტიკური სიღრმე ჰქონდა. მათი საშუალებით ძველი ოსტატები გამოსახავდნენ ადამიანთა დიდი ჯგუფების, მთელი სოციალური ორგანიზმის შეხედულებათა ერთობლიობას. ამიტომ არქაული სიმბოლიკა, უპირატესად, უნდა განიხილებოდეს არა როგორც ოსტატის კერძო მხატვრულ-ინტელექტუალური დაკვირვების შედეგი, არამედ როგორც ცნობა ამ მხატვრული ნიმუშის შემქმნელი საზოგადოების სისტემური შეხედულებების შესახებ.

სიმბოლური აზროვნების ფორმები არ იფარგლება ტერიტორიული თუ ეთნიკური ჩარჩოებით. მათში ასახული იდეების სამყარო უნივერსალურია და ფართოდ გავრცელებული. სიმბოლოთა გაჩენა და გავრცელება ხდებოდა მეტ-ნაკლებად მსგავს სოციალურ და კულტურულ გარემოში. მაგალითად, ძველ სამიწათმოქმედო საზოგადოებაში ისინი ამ საზოგადოებისათვის ძირეულ, სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოვლენათა რიგს განასახიერებდნენ, რის გამოც ყველგან უცვლელად ინარჩუნებდნენ სემანტიკურ ველს. ძველ აღმოსავლეთსა თუ ანტიკურ სამყაროში გარკვეული შინაარსით დატვირთული ნიშანი იმავე შინაარსით იყო გავრცელებული კავკასიაში, კერძოდ, საქართველოს ტერიტორიაზე. თუ გავიზიარებთ მოსაზრებას მსგავს ისტორიულ-კულტურულ გარემოში სიმბოლოთა იდეური მნიშვნელობის მეტ-ნაკლები მდგრადობის შესახებ, მაშინ შესაძლებელი გახდება, ისინი იდენტურ ღირებულებებად განვიხილოთ, რაც გვაძლევს საშუალებას, ერთ კულტურაში რომელიმე სიმბოლოს დაუდგენელი მნიშვნელობა მსგავსი კულტურის საფუძველზე ავხსნათ. იმ შემთხვევაში კი, როდესაც მათი გავრცელება პოლიტიკური თუ ეკონომიკური ფაქტორების ზეგავლენით ხდებოდა განსხვავებულ კულტურულ-სოციალურ გარემოში, გამოსახულებათა გრაფიკული მხარე თუ კომპოზიცია ნაკლებად იცვლებოდა, მაგრამ, სამაგიეროდ, სერიოზულად გარდაიქმნებოდა, ან საერთოდ ქრებოდა მათი თავდაპირველი სემანტიკური ქვეტექსტი.

სიმბოლო, როგორც განზოგადებული შინაარსით დატვირთული ნიშანი, უძველეს ეპოქაში ჩნდება. საწყის ეტაპზე ის მოვლენისა თუ ფაქტის უმთავრეს თვისებებს გამოხატავს. მაგალითად, უძველეს ნივთებზე გრაფიკულად მარტივად შესრულებული ჯვრებისა და წრეების საშუალებით გადმოცემულია ქვეყნიერების ოთხი მხარე და ციკლურობა, როგორც მოვლენათა აღრიცხვის საშუალება დროსა და სივრცეში. მოგვიანებით, უფრო რთული მითოლოგიურ-კოსმოგონიური სისტემების ჩამოყალიბებასთან ერთად, სიმბოლური გამოსახულებები მაქსიმალურად იტვირთება სემანტიკური მნიშვნელობით, ამასთანავე იხვეწება მათი სახეები – ისინი თავიანთი ფორმით იდეის მხატვრულად გამოსახვის ოპტიმალურ ვარიანტს წარმოადგენს. დაბოლოს, საზოგადოების შეხედულებების ცვლილებებთან ერთად, როდესაც მცირდება სიმბოლოში ასახული იდეის ღირებულება საზოგადოებისათვის, იწყება მისი შინაარსობრივი ფონის გამქრალა. ამას თითქოს უნდა გამოეწვია ამ სიმბოლოს გაქრობა, მისი გრაფიკული სახის წაშლა, მაგრამ ეს ასე არ ხდება. როცა ნიშანი მეტ-ნაკლებად იცლება არქაული შინაარსისაგან, ის მაინც ინარჩუნებს თავის მხატვრულ ფუნქციას და მასში ძირითადი და წამყვანი მისი მხატვრული ღირებულება ხდება. კვლევისას ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ნიშანი იდეისაგან საბოლოოდ არ თავისუფლდება, რადგან მაშინ, ის დაკარგავდა დამოუკიდებელ მოხაზულობას და საერთო ორნამენტულ ქსოვილს შეუერთდებოდა. იდეა მასში მუდამ არის, მაგრამ ის კარგავს აქტუალობას, ანუ იცვლება საზოგადოების დამოკიდებულება ამ იდეისადმი. მაგალითად, დედაბოძე გამოსახული რადიალურად გასხივებული წრე – მზის სიმბოლო – ძველად რიტუალური თაყვანისცემის ობიექტს წარმოადგენდა, მაგრამ დღეს ეს გამოსახულება უბრალოდ ორნამენტია, რომელიც მზის გრაფიკულ გამოსახულებად გვევლინება. ის შეესაბამება ჩვენს წარმოდგენას დღის მნათობზე და ესთეტიურადაც მისაღებია. სიმბოლოები დღესაც გამოისახება სათავსებზე, საცხოვრებელზე, ავეჯზე, სამოსსა თუ რიტუალურ კვერზე. გამოსახულებების ძველი, სიმბოლური მნიშვნელობა ყოფაში, მართალია, აღარ არის აქტუალური, მაგრამ მათ ამ ნივთებზე მაინც ტრადიციულ ადგილზე და განსაზღვრულ დროს გამოსახავენ. ეს გარემოება კი დიდად უწყობს ხელს არქაულ სიმბოლურ გამოსახულებათა სემანტიკის რეკონსტრუქციას.

1. ავტორის მთავარი მიზანია:

- (ა) სიმბოლური გამოსახულების ფორმასა და შინაარსს შორის არსებული მიმართებების მიმოხილვა.
- (ბ) უძველეს ხალხთა სიმბოლური გამოსახულებების ქვეტექსტების მსგავსების საკითხის განხილვა.
- (გ) არქაულ სიმბოლოთა მნიშვნელობის წარმოჩენა ისტორიულ-კულტურულ კონტექსტში.
- (დ) არქაული სიმბოლოების თანამედროვე ხალხურ ხელოვნებაში ტრანსფორმაციის საკითხის განხილვა.
- (ე) არქაული სიმბოლოს მითოლოგიურ-რელიგიური ფუნქციის შემცირების გამომწვევი მიზეზების წარმოჩენა.

2. ჩამოთვლილთაგან რომელია არქაულ სიმბოლოთა კვლევის ხელშემწყობი ფაქტორი?

- I. სემანტიკური ქვეტექსტების მდგრადობა ერთმანეთის მსგავს კულტურულ-ისტორიულ გარემოში.
- II. სიმბოლური გამოსახულების იდეის შენარჩუნება საზოგადოების განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე.
- III. თანამედროვე ეოფაში, ტრადიციის მიხედვით, ნივთებზე სიმბოლოების გამოსახვა.

- (ა) მხოლოდ I
- (ბ) მხოლოდ I და II
- (გ) მხოლოდ I და III
- (დ) მხოლოდ II და III
- (ე) I, II და III

3. არქაული სიმბოლოების – ჯვრებისა და წრეების – მაგალითი ტექსტში მოყვანილია იმის საილუსტრაციოდ, რომ

- (ა) ძველი ოსტატები სიმბოლოების გამოსახვისას სტილიზებულ ფორმებს მიმართავდნენ.
- (ბ) სიმბოლოების საშუალებით ამა თუ იმ მოვლენის უმთავრესი თვისებები იყო გამოხატული.
- (გ) სიმბოლოთა რელიგიური სემანტიკა იმთავითვე იყო ასახული მათ ფორმაში.
- (დ) სიმბოლოთა განვითარების ყველა ეტაპზე მათი სემანტიკური ქვეტექსტი მარტივი ფორმებით იყო გამოსახული.
- (ე) არქაულ საყოფაცხოვრებო ნივთებზე არ გამოისახებოდა ყოფითი, კონკრეტული მოვლენები.

4. ტექსტის მიხედვით, უძველეს ნივთებზე სიმბოლური გამოსახულება

- (ა) შემსრულებლის მხატვრული აზროვნების ნიმუშია და რელიგიურ-მითოლოგიური სემანტიკით არ არის დატვირთული.
- (ბ) განვითარების ბოლო ეტაპზე უკვე დაცლილია სემანტიკური შინაარსისაგან, შესაბამისად, საერთო ორნამენტში დამოუკიდებელ ფორმად აღარ აღიქმება.
- (გ) მხატვრული ფორმის თვალსაზრისით მდგრადობას ამჟღავნებს, ხოლო მისი შინაარსობრივი მხარე დროთა განმავლობაში ცვლილებას განიცდის.
- (დ) განვითარების საწყის ეტაპზე მარტივი ფორმითა და ჯერ კიდევ ჩამოუყალიბებელი სემანტიკური ქვეტექსტით არის წარმოდგენილი.
- (ე) განვითარების ბოლო საფეხურზე განსაკუთრებით იხვეწება ფორმით და შინაარსობრივადაც იტვირთება.

5. ტექსტიდან გამომდინარე, ჩამოთვლილთაგან რომელია მართებული?

- (ა) დროთა განმავლობაში არქაული გამოსახულების სემანტიკური ქვეტექსტი შეიძლება შესუსტდეს, მაგრამ ის არასოდეს იცვლება.
- (ბ) სიმბოლურ ნიშნებში ასახულია უძველეს ოსტატთა საკუთარი შთაბეჭდილებები გარე სამყაროს შესახებ.
- (გ) თანამედროვე ხალხურ ხელოვნებაში მზის გამოსახულებას რელიგიური დატვირთვა აქვს.
- (დ) სიმბოლური გამოსახულების ფორმისა და შინაარსის ურთიერთმიმართების ისტორია ეტაპობრივი ხასიათისაა.
- (ე) განსხვავებულ კულტურულ-ისტორიულ გარემოში შექმნილ სიმბოლოებს, უნივერსალური ხასიათის გამო, იდენტური ქვეტექსტი აქვს.

6. შემდეგი საკითხები –

- I. სიმბოლურ ნიშანთა განვითარების ისტორია
- II. სიმბოლოთა მნიშვნელობის მდგრადობის სოციალურ-კულტურული წინაპირობა
- III. სიმბოლოთა რაობა
- IV. პოლიტიკურ-ეკონომიკური ფაქტორების გავლენა სიმბოლურ ნიშანთა მნიშვნელობაზე

რომელი თანამიმდევრობით არის წარმოდგენილი ტექსტში?

- (ა) III, I, IV, II
- (ბ) III, IV, II, I
- (გ) I, IV, II, III
- (დ) III, II, IV, I
- (ე) II, IV, I, III

7. ჩამოთვლილთაგან რომელი გამოხატავს ყველაზე სრულად შემდეგი ფრაზის შინაარსს:

„შესაძლებელია, სიმბოლური ნიშნები იდენტურ ღირებულებებად განვიხილოთ, რაც გვაძლევს საშუალებას, ერთ რომელიმე კულტურაში ნიშნის დაუდგენელი მნიშვნელობა მსგავსი კულტურის საფუძველზე ავხსნათ“.

- (ა) სიმბოლოთა იდენტური ღირებულებები მეტ-ნაკლებად იძლევა საშუალებას, ავხსნათ მათი დაუდგენელი მნიშვნელობა განსხვავებულ კულტურებში.
- (ბ) მსგავს კულტურებში სიმბოლურ ნიშნებს იდენტური სემანტიკური ღირებულება შეიძლება ჰქონდეს.
- (გ) მსგავს კულტურებში გამოვლენილი სიმბოლოების დაუდგენელი მნიშვნელობის ახსნა შესაძლებელია.
- (დ) სიმბოლოთა იდენტური ღირებულებები მეცნიერებს აძლევს შესაძლებლობას, თავიდან აიცილონ შეცდომები სიმბოლოთა ქვეტექსტების დადგენისას.
- (ე) მსგავს კულტურებში სიმბოლოების სემანტიკურ ღირებულებათა იდენტურობა ნიშნის დაუდგენელი მნიშვნელობის ახსნის შესაძლებლობას იძლევა.

ტექსტი B

- I** პიროვნებისა და სამყაროს ურთიერთობაში სრულიად თავისებური ადგილი უჭირავს ფანტაზიას. ფანტაზია ისეთი წარმოდგენაა, რომელიც არ ასახავს რეალურად არსებულს. ფანტაზიის ხატი – ფანტაზმა – შეიცავს აღქმაში მოცემულ ელემენტებს, მაგრამ მათი კომბინაცია ისეთია, როგორიც აღქმაში არასოდეს ყოფილა მოცემული; წინააღმდეგ შემთხვევაში ის მოგონება, მეხსიერების წარმოდგენა იქნებოდა. განცდის თვალსაზრისით, ფანტაზიასა და მეხსიერების წარმოდგენას შორის განსხვავება არაა, ისევე როგორც ილუზიური აღქმა სუბიექტისთვის მის უშუალო მოცემულობაში არაფრით განსხვავდება ჭეშმარიტი აღქმისაგან. თუ *განცდის ფსიქოლოგიის* ფარგლებში, რომელიც განცდათა აღწერას არ სცილდება, სადავო შეიძლება იყოს ფანტაზიის ცალკე გამოყოფა სხვაგვარი წარმოდგენებისაგან, *პერსონალისტური ფსიქოლოგიისთვის* სრულიად უდავოა, რომ ფანტაზია პიროვნებისა და სამყაროს ურთიერთობის ცნობიერი ასახვის განსაკუთრებული სფეროა. ფანტაზიის ასეთი გაგება ნაკლებად მისაღებია იმ მკვლევართათვის, რომლებიც ცნობიერების დანიშნულებას ობიექტური სამყაროს მაქსიმალური ადეკვატურობით ასახვაში ხედავენ. *პერსონალისტური ფსიქოლოგიისთვის* ცნობიერების ცნება ბევრად უფრო ფართოა და ამიტომ ფანტაზიაც მისთვის არ არის მხოლოდ „სავალალო ფაქტი“ და მეტი არაფერი.
- II** ფანტაზიის შესწავლა *პერსონალისტურ ფსიქოლოგიაში* ორ კითხვას შეიცავს. პირველია ფანტაზიის წარმოშობის საკითხი, ანუ როგორაა შესაძლებელი, ადამიანს ჰქონდეს ობიექტური სამყაროს შეუსატყვისი წარმოდგენათა სამყარო. მეორეა ფანტაზიის პერსონული აზრის საკითხი, ანუ რას ნიშნავს თვით პერსონისთვის ცნობიერების ეს არა-ობიექტური სამყარო.
- III** ფანტაზიის სამყარო წარმოადგენს პიროვნების ერთგვარ „გაფართოებას“ და გარესამყაროსაგან თავშესაფარს, რაც შეიძლება ზოგჯერ საზიანოც იყოს მისთვის. ფანტაზიაში მქადავდება და სრულდება პიროვნების ოცნება, მისი სურვილები, რომელთა განხორციელება ობიექტური სინამდვილის სამყაროში შეუძლებელია. ფანტაზიის სამყარო რეალური სამყაროს მაგიერობას სწევს იქ, სადაც რეალური სამყარო პიროვნების ამგვარი სურვილების განხორციელებისთვის შესაფერის ნიადაგს არ ქმნის.
- IV** ფანტაზიაში მხოლოდ ცნობიერი სურვილი არ ხორციელდება; პიროვნების სურვილები და მოთხოვნილებები ცნობიერებაზე უფრო ღრმად მდებარე ფენებიდანაც მომდინარეობს. როდესაც სურვილი ცნობიერია, მაშინ ფანტაზია ოცნების სახეს მიიღებს. მაგრამ თუ ის არ არის გაცნობიერებული, ფანტაზიის ხატი შეიძლება მხოლოდ სიმბოლური მნიშვნელობის მატარებელი იყოს და თავისთავად არაფერს ამბობდეს პიროვნების სურვილის შესახებ.
- V** *ფსიქონალიზმა* საფუძვლიანად შეისწავლა ფანტაზიათა სიმბოლური მნიშვნელობა. ამ მხრივ, მისი დამსახურება ფსიქოლოგიის წინაშე უდიდესია. მაგრამ ამ სკოლის ნაკლი ის იყო, რომ მან ფანტაზიაში მხოლოდ სიმბოლური მნიშვნელობა დაინახა და ის პიროვნების ღრმა ფენებიდან ერთი,

სახელდობრ, სექსუალობის სფეროს ინტერპრეტაციისთვის გამოიყენა. სინამდვილეში, ფანტაზია შეიძლება სულაც არ იყოს სიმბოლური ხასიათის. მეორე მხრივ კი, სიმბოლური მნიშვნელობა შეიძლება პიროვნების სიღრმის სხვადასხვა სფეროებზე მიუთითებდეს, რადგან პიროვნება რთული მთლიანობაა და არა მარტივი. მიუღებელია თვალსაზრისი ერთმნიშვნელოვანი სიმბოლიკის შესახებ, რომლის თანახმად ერთი და იმავე ხასიათის ფანტაზმა ყოველთვის და ყველა პიროვნებაში ერთსა და იმავეს ნიშნავს.

VI ამრიგად, ფანტაზია ერთგვარად უარყოფს ობიექტურ სინამდვილეს, სამაგიეროდ, ის ქმნის თავისებურ, სუბიექტურ სამყაროს. შეიძლება გვეფიქრა, რომ პიროვნება ან ობიექტურ სამყაროში ცხოვრობს, ან სუბიექტურში. მაგრამ ყველაზე უფრო სუბიექტური სახეც კი ფანტაზიისა – სიზმარი – არ არის სრულიად თავისუფალი ობიექტური სამყაროს ზეგავლენისაგან: ხშირად ის განპირობებულია ძილის დროს მიღებული გრძნობადი გამღიზიანებლებით, ან წარსულში სიფხიზლეში მიღებული შთაბეჭდილებით.

VII ფანტაზიის მოქმედების კიდევ ერთ სარბიელს თამაში წარმოადგენს. თამაშის სახეობათაგან საგულისხმოა ე. წ. ფანტაზიის თამაში. მასში ფანტაზია სცილდება პიროვნების შიდასამყაროს და ობიექტურ სამყაროში გაიჭრება. ობიექტური სამყარო აუცილებელი ხდება მისი მოქმედებისათვის; ფანტაზია აქ წარმოდგენათა თამაშით კი აღარ კმაყოფილდება, როგორც სიზმარსა და ოცნებაში, არამედ მოქმედებს გარესამყაროში. თამაშის ეს სახეობა ძირითადად ბავშვობის ასაკში გვხვდება. ზრდადასრულებული ადამიანი ასეთ თამაშს ნაკლებად მიმართავს. მას ეძლევა ფანტაზიის ობიექტივაციის სხვა შესაძლებლობაც; ეს არის შემოქმედება, რომელიც ფანტაზიის ობიექტივაციის უმაღლეს საფეხურს წარმოადგენს.

8. ტექსტის ავტორის ძირითადი მიზანია,

- (ა) მიმოიხილოს ფსიქოლოგიის სხვადასხვა მიმდინარეობაში ფანტაზიის კვლევის საკითხი.
- (ბ) გააანალიზოს ფანტაზიის წარმოშობის მიზეზები და მისი მნიშვნელობის საკითხი პიროვნებისათვის.
- (გ) აღწეროს ფანტაზიაში ცნობიერი და არაცნობიერი სურვილების გამოვლენის თავისებურებები.
- (დ) წარმოაჩინოს ფანტაზიის არსი და მისი გამოვლენის სფეროები.
- (ე) განსაზღვროს ფანტაზიის მნიშვნელობა და მისი ადგილი ფსიქიკურ პროცესთა შორის.

9. ფსიქონალიტიკოსთა ქვემოთ ჩამოთვლილი პრინციპებიდან:

- I. პიროვნების სიღრმის დაყვანა ერთადერთ ლტოლვაზე
- II. ფანტაზმაში პიროვნული სიღრმეების სიმბოლური მნიშვნელობის დანახვა
- III. ერთმნიშვნელოვანი სიმბოლიკის აღიარება

რომელს იზიარებს ავტორი?

- (ა) მხოლოდ II
- (ბ) მხოლოდ III
- (გ) მხოლოდ I და II
- (დ) მხოლოდ I და III
- (ე) მხოლოდ II და III

10. ფანტაზიის შესახებ გამოთქმული მოსაზრებებიდან რომელი არ გამომდინარეობს ტექსტიდან?

- (ა) განცდის თვლასაზრისით, ფანტაზია წარმოდგენის სფეროში იგივეა, რაც ილუზია – აღქმის სფეროში.
- (ბ) ფანტაზიის ელემენტები გამოცდილებისმიერია, რეალობიდანაა აღებული.
- (გ) ერთი და იმავე ხასიათის ფანტაზიას ყოველთვის ერთი და იგივე მნიშვნელობა აქვს.
- (დ) ფანტაზიის არარეალურობას განსაზღვრავს გამოცდილებიდან მიღებული მასალის თავისებურად გაერთიანება.
- (ე) ფანტაზიაში შექმნილი სამყარო შესაძლოა, პიროვნებისათვის გარესამყაროსაგან გაქცევის საშუალებად იქცეს.

11. ტექსტიდან გამომდინარე, ჩამოთვლილთაგან რომელია მართებული?

- (ა) პერსონალისტური ფსიქოლოგიისათვის ფანტაზიის კვლევაში მნიშვნელოვანია მისი წარმოშობისა და ფუნქციის საკითხები.
- (ბ) პერსონალისტური ფსიქოლოგიისათვის კონკრეტული ფანტაზმა ყოველი პიროვნების შემთხვევაში ერთი და იმავე სურვილის სიმბოლოს წარმოადგენს.
- (გ) ფსიქონალიზის მთავარი მიზანია იმ ფსიქიკურ პროცესთა კვლევა, რომლებიც რეალობის ობიექტურ ასახვას ემსახურება.
- (დ) განცდის ფსიქოლოგიის კვლევის ერთ-ერთი საკითხი ფსიქიკურ პროცესთა ილუზიური ბუნების დადგენაა.
- (ე) ფსიქონალიზმა ფსიქიკურ პროცესთა კვლევას პრინციპულად არასწორი მიმართულება მისცა.

12. ტექსტის მიხედვით, რა იგულისხმება „ფანტაზიის ობიექტივაციაში“?

- (ა) პიროვნებას საკუთარი მიზნების განხორციელებისთვის რეალური, ობიექტური სამყარო სჭირდება.
- (ბ) ფსიქიკა ცნობიერების დონეზე მაქსიმალური ადეკვატურობით ასახავს ობიექტურ სამყაროს.
- (გ) სიზმრის შინაარსში, ისევე როგორც ყოველ ფანტაზმაში, ობიექტური რეალობიდან მიღებული გამოცდილება გამოვლინდება.
- (დ) ფანტაზია სცილდება წარმოდგენების სამყაროს და ობიექტურ რეალობაში გამოვლინდება.
- (ე) ოცნების შემთხვევაში ფანტაზია არ არის სიმბოლური ხასიათის, ის უშუალოდ და პირდაპირ ამჟღავნებს პიროვნების სწრაფვას.

13. თამაშთან დაკავშირებით გამოთქმულ მოსაზრებათაგან რომელი დასტურდება ტექსტში?

- (ა) თამაშის ყველა სახეობაში კარგად ჩანს შინაგანი, გამოგონილი სამყაროს რეალობად გადაქცევის მცდელობა.
- (ბ) ე. წ. ფანტაზიის თამაშის შემთხვევაში ფანტაზიაში არსებული წარმოდგენები რეალობაში ჰპოვებს თავისებურ ასახვას.
- (გ) ბავშვობის ასაკში თამაშის სხვადასხვა სახეობა გვხვდება, ზრდადასრულებული ადამიანი კი მხოლოდ ე. წ. ფანტაზიის თამაშს მიმართავს.
- (დ) სიზმარი ფანტაზიის ობიექტივაციის პირველ საფეხურს წარმოადგენს, თამაში კი – მომდევნოს.
- (ე) სიზმარსა და თამაშში ფანტაზია შინაგან სამყაროს არ სცილდება, შემოქმედების შემთხვევაში კი – გარესამყაროში იწყებს მოქმედებას.

14. ჩამოთვლილთაგან რომელი არ ასახავს მართებულად მიმართებას ე. წ. ობიექტურ და სუბიექტურ სამყაროებს შორის?

- (ა) გარე შთაბეჭდილებათა მოქმედება სუბიექტურ სამყაროზე სიზმრის შემთხვევაში შეზღუდულია, თუმცა ბოლომდე გამოთიშული არ არის.
- (ბ) ფანტაზიაში ობიექტური და სუბიექტური სამყაროები ერთმანეთისაგან მკვეთრად გამიჯნული არ არის.
- (გ) ზრდადასრულებული ადამიანისათვის შემოქმედება საკუთარი სუბიექტური სამყაროს ობიექტივაციის საშუალებაა.
- (დ) ობიექტურ სინამდვილეში განუხორციელებელი სურვილები ადამიანის ოცნებაში შექმნილ სამყაროში სრულდება.
- (ე) ფანტაზიის სუბიექტური სამყარო, მოგონების მსგავსად, მხოლოდ გარესამყაროს შთაბეჭდილებათა ასახვას, მის გამეორებას წარმოადგენს.

15. ჩამოთვლილთაგან რომელი ასახავს მართებულად მიმართებას VI და VII აბზაცებს შორის?

- (ა) VI აბზაცში გამოთქმული მოსაზრებები შეჯამებულია VII აბზაცში.
- (ბ) VII აბზაცში მოყვანილია მაგალითები VI აბზაცში გამოთქმული ვარაუდის გასამყარებლად.
- (გ) VII აბზაცში ახალი თემით არის გაგრცობილი VI აბზაცში გამოთქმული მოსაზრება.
- (დ) VII აბზაცში შეფასებულია VI აბზაცში წარმოდგენილი მაგალითები.
- (ე) VI აბზაცში წამოჭრილი საკითხი კრიტიკულადაა განხილული VII აბზაცში.

ტექსტი C

რამდენიმე ათეული წლის წინ ბირთვული რეაქტორის გამაგრებულ სითხეში შენიშნეს ბაქტერია, რომელსაც დასხივება ვერ აზიანებს. ექსტრემალური პირობების მიმართ (რადიაცია, სიცივე, სიცხე, მჟავიანობა) მდგრადობის გამო მას *Deinococcus radiodurans* უწოდეს. 1956 წელს ჩაატარეს ექსპერიმენტი: სტერილიზაცია გაუკეთეს ხორცის კონსერვს γ -რადიაციის (მაიონიზირებელი რადიაციის) დასხივებით. ერთადერთი ბაქტერია, რომელიც რადიაციას გადაურჩა და კონსერვი მოხმარებისათვის უვარგისი გახდა, სწორედ *Deinococcus radiodurans* იყო.

γ -რადიაცია, რენტგენის სხივები თუ ულტრაიისფერი გამოსხივება სხვადასხვაგვარ ზიანს აყენებს გენეტიკურ მასალას – დნმ-ის¹ ჯაჭვებს, და თუ დაზიანებული ადგილი არ აღდგება, უჯრედის ნორმალური ცხოველმოქმედება (ზრდა, გაყოფა და ა.შ.) შეუძლებელი იქნება. ადამიანის უჯრედში დღეში შეიძლება დნმ-ის დაახლოებით მილიონამდე დაზიანება წარმოიქმნას, თუმცა ეს რიცხვი, ადამიანის მთელ გენომთან² მიმართებით, რომელიც 6 მილიარდ ნუკლეოტიდამდეა (დნმ-ის შემადგენელი ერთეულები), ერთობ მცირეა ($<0.0002\%$). ზოგი დაზიანება ნორმალური ცხოველმოქმედების შედეგია, ზოგი სხვადასხვა სახის დასხივებითაა გამოწვეული. ყველა სახის დაზიანებისათვის მისი შესაბამისი „შეკეთების“ (რეპარაციის) უჯრედსშიდა პროცესი არსებობს. უჯრედის სიცოცხლისთვის აუცილებელი გენების დაზიანება უჯრედის დაღუპვას ან ავთვისებიანი სიმსივნის გაჩენას იწვევს, ამიტომ რეპარაციის პროცესების უშეცდომო მოქმედება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

გამოსხივებით ხშირად დნმ-ის პირველადი სტრუქტურა ზიანდება, ანუ ხდება დნმ-ის „საშენი ერთეულების“ – ნუკლეოტიდების – ქიმიური მოდიფიკაცია. არსებობს დაზიანების ისეთი სახეც, როდესაც ხდება არა ნუკლეოტიდების, არამედ მათი

¹ დნმ – დეზოქსირიბონუკლეინის მჟავა

² გენომი – ორგანიზმში არსებული გენების ერთობლიობა.

ქიმიური ბმების დეფორმაცია; დნმ-ის ორჯაჭვიან სპირალში (*double helix*) წყდება ერთი ან ორივე ჯაჭვი, რაც ქრომოსომების ერთიანობის დარღვევის წინაპირობაა.

იმ დაზიანების „შეკეთება“, რომელიც ნუკლეოტიდების ქიმიური მოდიფიკაციის შედეგია, შედარებით მარტივია – საჭიროა მხოლოდ ქიმიური რეაქციის „შებრუნება“, ანუ დამატებული ქიმიური ჯგუფის მოცილება. ნუკლეოტიდების დამაკავშირებელი ქიმიური ბმების, დნმ-ის ე. წ. „ხერხემლის“, დარღვევისას კი შესაძლებელია გაჩენილი ბზარიდან ნუკლეოტიდების ამოვარდნა; შედეგად, ბზარი ფართოვდება და ნაპრადად იქცევა. თუ ნაპრალი მხოლოდ ერთ ჯაჭვში წარმოიქმნა, გენეტიკური ინფორმაცია მთლიანად არ იკარგება, ნაპრალის შეკეთება შესაძლებელია მეორე ჯაჭვის მიხედვით, თუმცა ეს უფრო რთული პროცესია. როდესაც ნაპრალი ორივე ჯაჭვში ჩნდება, მდგომარეობა გაცილებით რთულდება და თუ მისი „შეკეთება“ მოკლე ხანში არ მოხდება, შესაძლოა, ქრომოსომების მთლიანობა დაირღვეს. ამ შემთხვევაშიც არსებობს შეკეთების მექანიზმი – დაკარგული ინფორმაციის ამოკითხვა მეორე ქრომოსომიდან (მრავალუჯრედიან ორგანიზმში ქრომოსომა ორი ასლის სახით არის წარმოდგენილი; ერთი დედისაგან არის მიღებული, მეორე – მამისაგან).

მრავალუჯრედიანი ორგანიზმების (დიპლოიდების) ქრომოსომებს წრფივი ფორმა აქვს; მათგან განსხვავებით, ბაქტერიების (ჰაპლოიდების) ქრომოსომები წრიულია და ერთადერთი ასლითაა წარმოდგენილი. შესაბამისად, ბაქტერიებში დნმ-ის ორმაგი ნაპრალის გაჩენისას დაკარგული გენეტიკური ინფორმაციის აღდგენა შეუძლებელია.

ამ თვალსაზრისით *Deinococcus radiodurans* გამონაკლისია: მას შეუძლია, დნმ-ის ორჯაჭვიანი დაზიანებები დიპლოიდებზე არანაკლებ ეფექტიანად აღადგინოს. *Deinococcus radiodurans*-ის გენომი შედგება ორი წრიული ქრომოსომისა და დნმ-ის ორი წრიული მოლეკულისგან (პლაზმიდებისგან). „სვენების“ სტადიაში უჯრედი ამ „ოთხნაწილიანი“ გენომის ოთხ ასლს შეიცავს, სწრაფი ზრდის დროს კი გენომის ასლების რაოდენობა ბაქტერიაში შეიძლება 10-მდე გაიზარდოს. აქედან გამომდინარე, მძლავრი რადიაციის დროსაც კი, იმის ალბათობა, რომ *Deinococcus radiodurans*-ის რომელიმე გენის ოთხივე ასლი ერთსა და იმავე ფრაგმენტში დაზიანდება, ძალიან მცირეა; ყოველთვის რჩება „სათადარიგო ინფორმაცია“, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია ბზარებსა თუ ნაპრალებში დაკარგული ფრაგმენტების აღდგენა. ეს ბაქტერია უძლებს ისეთ დასხივებას, რომლის მეთათხედრიც სასიკვდილოა ადამიანისათვის.

„ჩვეულებრივი“ ბაქტერიები ძლიერი დასხივებისას „SOS-შეკეთებას“ მიმართავენ, თუმცა დაკარგული ინფორმაციის აღდგენის მცდელობა მათთვის ზოგჯერ სახიფათოა. ამოქმედებული მექანიზმი ცდილობს, როგორმე აღადგინოს დნმ-ის ორჯაჭვიანი ბზარები; დაზიანებების „შეწებება“ სიზუსტის დაუცველად ხდება და შედეგად მიიღება არათანამიმდევრულად „გადაწყობილი“ გენომი. ეს პროცესი ხშირად ბაქტერიის დაღუპვით მთავრდება; იგივე შედეგი გარდაუვალია, როდესაც რეპარაციის მექანიზმი არ ამოქმედდება. „შეკეთების“ შემთხვევაში კი „SOS-შეკეთებული“ ბაქტერიული ქრომოსომის გადარჩენის მცირე ალბათობა მაინც არსებობს, რაც ევოლუციური თვალსაზრისით სახეობისათვის ხელსაყრელიც შეიძლება აღმოჩნდეს.

16. ტექსტის მიხედვით, ჩამოთვლილთაგან რომელი მოსაზრებაა მართებული?

- (ა) ერთუჯრედიანი ორგანიზმები რადიაციისადმი მეტი მდგრადობით გამოირჩევიან, ვიდრე მრავალუჯრედიანები.
- (ბ) ადამიანის უჯრედს, *Deinococcus radiodurans*-გან განსხვავებით, ყველა გარეგანი დაზიანების შესაბამისი რეპარაციის მექანიზმი არ გააჩნია.
- (გ) ძლიერი დასხივებისას ყველა ბაქტერია „SOS-შეკეთებას“ მიმართავს.
- (დ) ზოგიერთი ცოცხალი ორგანიზმის უჯრედში არ არსებობს ქრომოსომის მეორე ასლი, რომლიდანაც გენეტიკური ინფორმაციის წაკითხვა არის შესაძლებელი.
- (ე) მრავალუჯრედიან ორგანიზმებს დნმ-ის ორჯაჭვიანი სპირალი აქვს, ბაქტერიებს კი – მხოლოდ ერთი.

17. დნმ-ის შესახებ გამოთქმულ მოსაზრებათაგან რომელი არ დასტურდება ტექსტში?

- (ა) დნმ-ის ჯაჭვებს ულტრაიისფერი გამოსხივება აზიანებს.
- (ბ) ადამიანის უჯრედში დნმ-ის მილიონამდე დაზიანება ყოველთვის არ იწვევს უჯრედის ცხოველმოქმედების დარღვევას.
- (გ) დნმ-ის სპირალში ორივე ჯაჭვის გაწყვეტამ შეიძლება ქრომოსომების ერთიანობის დარღვევა გამოიწვიოს.
- (დ) გამოსხივება უფრო ხშირად იწვევს დნმ-ის ქიმიური ბმების დაზიანებას, ვიდრე ნუკლეოტიდების ქიმიურ მოდიფიკაციას.
- (ე) დნმ-ის „ხერხემლის“ დარღვევისას ხანდახან ბზარიდან ნუკლეოტიდების ამოვარდნა ხდება.

18. ბაქტერიების შესახებ გამოთქმულ მოსაზრებათაგან რომელია მართებული?

- (ა) ბაქტერიების გენომი, ჩვეულებრივ, შედგება ორი წრიული ქრომოსომისა და დნმ-ის ორი წრიული პლაზმიდისგან.
- (ბ) დასხივების დროს „SOS-შეკეთების“ მექანიზმის ამოქმედება „ჩვეულებრივი“ ბაქტერიის უჯრედის გადარჩენის ერთადერთი შესაძლებლობაა.
- (გ) დნმ-ის ორჯაჭვიანი დაზიანებების დროს ჰაპლოიდების არც ერთ სახეობას გენეტიკური ინფორმაციის აღდგენა არ შეუძლია.
- (დ) „სვენების სტადიაში“ ბაქტერიების გენომის ასლების რაოდენობა იცვლება.
- (ე) მაიონიზირებული რადიაციული სტერილიზაციის დროს არც ერთ ბაქტერიას გადარჩენის შესაძლებლობა არა აქვს.

19. ჩამოთვლილთაგან რომელშია მცდარად ფორმულირებული ტექსტში მოცემული განმარტებითი სახის ინფორმაცია?

- (ა) ბაქტერიის სახელი *Deinococcus radiodurans* აღნიშნავს მის მდგრადობას გარემო პირობებისადმი.
- (ბ) „სათადარიგო ინფორმაცია“ გულისხმობს დაზიანებული ქრომოსომის ასლზე შემონახულ ინფორმაციას.
- (გ) ნუკლეოტიდები დნმ-ის შემადგენელი ნაწილებია.
- (დ) ტერმინით „დიპლოიდები“ აღნიშნულია მრავალუჯრედიანი ორგანიზმები.
- (ე) *double helix* ნიშნავს ქიმიური ბმების დეფორმაციას დნმ-ის ორჯაჭვიან სპირალში.

20. რომელი დასკვნა არ გამომდინარეობს ტექსტიდან?

- (ა) ნუკლეოტიდების დასხივებით გამოწვეული ქიმიური მოდიფიკაციის დროს, უჯრედის ნორმალური ცხოველმოქმედების აღსადგენად საკმარისია დამატებული ქიმიური ჯგუფის მოცილება.
- (ბ) თუ დიპლოიდის უჯრედში რეპარაციის მექანიზმი არ მუშაობს, ძლიერი დასხივების დროს შეიძლება ავთვისებიანი სიმსივნე განვითარდეს.
- (გ) ცნობილია ბაქტერია, რომელიც მაიონიზირებელ რადიაციას უძლებს.
- (დ) ქრომოსომის ასლიდან დაკარგული ინფორმაციის ამოკითხვის შესაძლებლობის გამო, „ბზარის შეკეთება“ უფრო მარტივი რეპარაციული მექანიზმია, ვიდრე „შებრუნება“.
- (ე) ადამიანის უჯრედისათვის დნმ-ის მილიონამდე დაზიანება უმნიშვნელოა, რადგან ის გენომის ნუკლეოტიდების რაოდენობის 0.0002%-ზე ნაკლებია.

21. ტექსტის პირველ აბზაცში

- (ა) მოყვანილია ფაქტი, რომელიც მაგალითად არის გამოყენებული ძირითადი თემის განხილვისას.
- (ბ) დასმულია ტექსტში განსახილველი ძირითადი საკითხი.
- (გ) იდენტიფიცირებულია პრობლემა, რომელიც დასაბუთებულია ტექსტში.
- (დ) გამოთქმულია თეორიული მოსაზრება ტექსტის მთავარი თემის შესახებ.
- (ე) წარმოდგენილია ფაქტი, რომელიც განხილულია მეორე აბზაცში.

22. ჩამოთვლილთაგან რომელი მოსაზრება დასტურდება ტექსტში?

- (ა) უჯრედის დაზიანება, როგორც წესი, სხვადასხვა ექსტრემალური პირობების ზემოქმედების შედეგია.
- (ბ) *Deinococcus radiodurans*-ის რადიაციისადმი გამძლეობა განპირობებულია მასში გენომის რამდენიმე ასლის არსებობით.
- (გ) ძლიერი γ-რადიაცია, რენტგენისა და ულტრაიისფერი სხივები ერთნაირი სახის მძიმე ზიანს აყენებენ ცოცხალ ორგანიზმებს.
- (დ) გენების ნებისმიერი დაზიანების შედეგად უჯრედი ან იღუპება, ან მასში ავთვისებიანი სიმსივნე ვითარდება.
- (ე) *Deinococcus radiodurans* ერთადერთი ბაქტერიაა, რომლის გამოც კონსერვი მოხმარებისთვის უვარგისი ხდება.

23. ტექსტის მიხედვით, ჩამოთვლილთაგან რომელი მოსაზრებაა მართებული?

- (ა) რადიაციისადმი მდგრადი ბაქტერიები პირველად 1956 წელს აღმოაჩინეს.
- (ბ) რეპარაციული პროცესების ამოქმედება დაზიანებული უჯრედის გადარჩენის გარანტიაა.
- (გ) სწრაფი ზრდის დროს ზოგ ბაქტერიაში გენომის ასლების რაოდენობა 10-მდე შეიძლება გაიზარდოს.
- (დ) დაზიანების სახე – „მოდიფიკაცია“ – დნმ-ის სპირალში ერთი ჯაჭვის გაწყვეტის შედეგია, დეფორმაცია კი – ორის.
- (ე) „შეკეთების“ მექანიზმი გამოიყენება ნაპრალების რეპარაციის დროს, „შებრუნების“ მექანიზმი კი მხოლოდ ბზარების აღსადგენად.